

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MOTIV FRÅN GÄSTRIKLAND. — AMATÖRFOTO J. BERGLUND, TORSÅKER.

22:DRÅ ÅRG.

DEN 9 JANUARI 1921

N:o 15

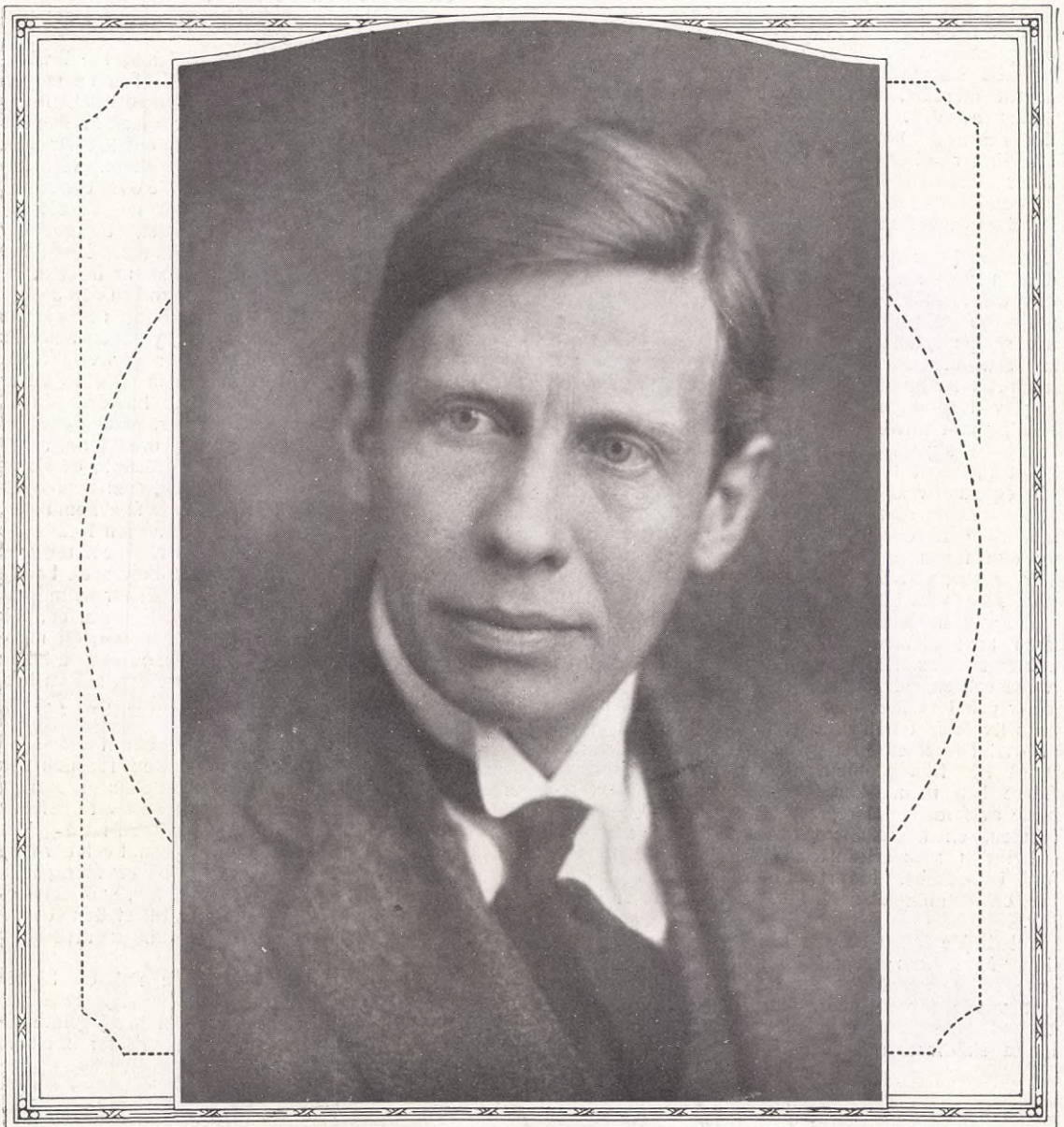

Foto. Wolfenstein, Stockholm.

Sigfrid Sivertz

På senare år har i höstens skönlitterära bokmarknad börjat utbilda sig en tendens att en viss boktar ledningen inför kritikens och publikens uppmärksamhet. Höstens litterära framgång år 1919 var Hjalmar Bergmans Markurell i Vadköping, år 1918 Elin Wägners Åsa-Hanna och året förut Adolf Johanssons De röda huvudena. 1920 års avgjorda succés har varit Sigfrid Siwertz' släktroman Selams.

Per Sigfrid Siwertz är född 1882 i De fria konsternas akademi i Stockholm. Akademiens konstprofessorer och gipsavgjutningar ha dock icke utövat något avgörande inflytande på hans utveckling. Men genom fönstren i akademiflygeln, där hans föräldrar bodde, såg han en bit av strömmen med skutor och broar. Den kärlek till vatten, skepp och hamnar, som pojkärens strövanden kring Stockholms kajer och seglatser genom Mälarens och Saltsjöns fjärdar och sund ingav Siwertz, har sedermera till en ej oviktig del bestämt både hans levnadsvanor och hans författarskap. Han blev med åren en stor seglare. Han styr numera sin egen koster och har lärt känna alla fyror mellan Strömstad och Öregrund. Fartyg, sjömän, ungdomsglada eller tragiska seglatser påträffar man i varje av hans novellsamlingar. Man erinre sig Margot, prämskepparens dotter i hans första novellsamling med samma namn, som far ut på en stor ångbåt till utlandet, för att bakom seglatser lockande hägring av drift och dröm möta livets verklighet, eller de äventyrslystna pojkarna på insjösegling i Mälarpirater eller ynglingarna och den fölorade skådespelaren i den ypperliga "Räddningsbåten", vilka dagarna i ända segla "långa, blåa, blåsiga mil" utefter Svenska kusten.

Man föreställer sig gärna att Siwertz' seglarliv inverkat på hans lynne som författare. Hans temperament och hans diktvärld har något friskt av vind, något rörligt som vågor, något plötsligt stickande och glänsande som sol på vatten. I vart fall bidrog sportslivet att hos Siwertz utforma en livsfilosofi; det blev ett exempel eller åtminstone en symbol på en riktig lösning av livsproblemen. Han satte sportsmannens inställning mot tillvaron, som består i att han är beredd att hjälpa sig själv och möta oförutsedda händelser, i motsättning till byråkratens, vilken i ett skyddat och reglerat liv är van att lita på andra och oberedd att försvara sig mot plötsliga faror. Denna motsättning, framförd i novellsamlingen Ämbetsmän på äventyr, var den första form, i vilken verklighetsproblemet eller frågan, vad som är att uppta som en levande och giltig verklighet, dök upp för Siwertz. Han trodde sig finna en sådan verklighet i människars kamp med elementen. Den motsättning, i vilken problemet gestaltades, kunde nog kritiseras trots kvicka och slående iakttagelser. Det är bara på lägre poster och i avsidig liggande inrättningar en ämbetsmans liv är fritt från initiativ och risker. Det är väl för övrigt blott ett litet gynnat fåtal människor, som gå så fria från problem att de behöva söka dem. Vidare kan naturälskarens och sportsmannens trotsande av faror också representera en flykt från verkligheten, en tanke Siwertz själv senare exemplifierat i den med hårdhärtad satir teknade figuren Tord i Selams. I vart fall är sportslivet för män inte en handling utan en lek. Yrkesarbete är handling.

Det dröjde innan Siwertz nådde till denna uppfattning. Med hans tvekan inför handlingens problem torde ha sammanhängt att han till en början som poet vände sig till andra åldrar än den i samhället stridande mannens. Han blev en av vår litteraturs finaste skildrare av pojkar å ena sidan, av äldre män

å den andra. Vilket behag av sval ungdom, känsliga sinnen och obrutna viljor ha ej de tre välupfostrade pojkarna i Räddningsbåten! Men även ålderns stämning visste den unga författaren att tolka: resignationen inför det sista uppblussandet av livsbegäret, ångern över ofruktbar egoism i livskampens tid, den förstående ro, varmed de som övevunnit se på livet, och slutligen de gamlas "vänliga förtrogenhet med döden".

Siwertz' senare romaner En flånör och Eldens återsken upptaga verklighetsproblemet med större mod än förr. Den av estetisk dilettantism eller ett bekvämt liv bortskämda hjälten finner i båda romanerna i arbetet det liv i handling som han sökt. Dessa böcker innehålla ett flertal förträffligt gjorda figurer och deras stil är sällsynt levande i sin snabba gång, med sin vakna blick och sin kvicka tanke. Men den analyserande och något indolenta hjälten är icke det mest intressanta i dessa berättelser; han kan med arbete vinna i skärpa men någon handlingens man av större mått blir han inte, och hans estetiska lynne kan också ha ett värde för livet. Man har ett intryck att han själv och författaren begära ett i viss mån omöjligt av honom: att han skall förvandla sig till det han enligt sina anlag ej kan bli.

I sin nu berömda stora bok Selams har Siwertz vuxit över sin ungdoms problem. Det är en mogen manlig fast roman; den är väl komponerad, rik på säkert fattade gestalter som en stor roman i romanens hemland England kan vara. Författaren har här gjort ett djupt grepp i det mänskliga själslivet. Han har med denna roman velat göra en studie över egoismen. Selams visar ett lyckligt förbund av psykologisk teori och människogestaltande konst, som ger den en särställning bland svenska romaner. Djupt har författaren sett hur egoismen spirar ur fruktan, en fruktan som ej tillåter den sorglösa ro och den oegenlyttiga hängivenhet, som äro det högt normala livets kännetecken. Penningen blir för syskonen Selams det värn varmed de skydda sig mot livets faror. Penningbegäret, som driver dem fram på olika vägar allt efter kön och karaktär, växer hos dem till en passion som förkväver andra känslor. Men samtidigt som de, utnyttjande, förtrampande, bortstötande andra människor, tillvinna sig rikedom, så förtorka de själva invärtes och gå miste om det liv, som penningen skulle värnat, och de efterlämna blott få avkomlingar. Så bär egoismen i sin fria utveckling sin Nemesis i sig själv. Med skildringen av två medlemmar i syskonskaran har Siwertz givit ett betydande bidrag till egoismens psykopatologi; fruktan för människor driver dem båda till en flykt i ensamheten, och denna ensamhet uppstår hos den ene, ett misslyckat geni, skygghet, trots, högmod av utbildad abnorm karaktär och hos den andra, den snikna system Hedvig, paranoid misstänksamhet och förtidig apati.

Handlingen i Siwertz' övriga romaner tilldrar sig i Stockholm. Selambshov, skådeplatsen för den nya romanen, ligger i en trakt av Stockholms omnejd på Mälarsidan och tillhör, som författaren i ett uttalande skrivit "den bråtiga och söndertrasade terräng, där idyllens sista kvarlevor lukta av dynamit och där land och stad skärmytsla med varandra på ett aldrig uppröjt slagfält". Selambshovs uppsving, som till stor del beror på försäljning av tomter till staden och enskilda, utgör ett bifnenomen till Stockholms utveckling mot storstad.

Den som skriver detta frågade nyligen Sigfrid Siwertz, när han beslöt att bli författare. Han svarade, innan han hunnit blinka: "Det har jag inte beslutat mig för än". Replikens karaktäriserar inte bara

Alltsedan **Hvar 8 Dag** med 1915 års första nummer i januari frångick yttre omslagssidans utstyrelse med annonser och i dessas ställe för-såg densamma med konstnärliga och tilltalande bilder, vackert omramade och omväxlande till sin art för varje nummer, har "**H. 8. D:s yttervignett**" åtnjutit stor popularitet. — Till en början samt senare när svårigheten att anskaffa lämpliga färger blev oöverstiglig, har detta omslag framträtt i brun dubbelton-färg, men dess emellan och alltsedan januari 1920 tryckes ytteromslaget i för varje nummer med brun omväxlande dubbeltonfärger, vilken anordning, förutom den väsentligaste fördelen av att tidningen därigenom ter sig i ett än ytterligare tilltalande skick för dess läsare, gör det lättare för allmänheten att skilja på de olika numren och **genast kunna urskilja ett senast utkommet häfte.** — Synpunkten av tidningens särskilda lämplighet för skyltning där den finnes till försäljning är också att beakta: **den tidningshandel som regelbundet och lättsynligt skyltar med Hvar 8 Dag har icke förgäves besvär härmed.**

Många äro de av H. 8. D:s läsare som med tidningen inbinda omslagen för att bevara yttervignetterna; men andra finna att det mångsidiga omslaget tar för stort utrymme vid inbindning — H. 8. D. är icke sällan upp till ett 44-sidigt häfte! —

OMSLAGSVIGNETT TILL FÖRELIGGANDE N:R 15.

I brun dubbelton-färg.

Vår osedvanligt vackra bild ovan är tagen i de norska högfjällen av den kände skicklige fotografen WILSE I KRISTIANIA, specialist inom norsk landskapsfotografering.

vara en synnerligen fördelaktig reklam som vi hoppas vara ägnad att intressera.

Slutligen begagnar Redaktionen tillfället att till-önska

Ett Gott Nytt År!

REDAKTIONEN.

den kvicktänkta stockholmare, född vid Strömmens vatten. Den kännetecknar också drömmaren, som av sig själv mognat till en författare. Författaryrket har därför inte för Siwertz saknat ögonblick av kamp och tvivel; emedan han haft dem, har hans författarskap vuxit. Det tvivel som är författarnas kors, är om författarskapet kan få rang av handling och räknas till det produktiva arbetets sfär. Detta tvivel har också stuckit Sigfrid Siwertz och har inspirerat honom att upptaga estetikers problem i En flånör och annorstädes. Hans problem har varit om han skulle vara estetiker eller bli fackman som författare. Hans lyriska jag lockade honom till det förra, hans förmåga bjöd honom att bli det senare. Hans roman Selams visar, vad dess upphovsman må säga, en författare med en beslutsam uppsyn. När en diktare som Siwertz med denna bok gjort ett lyckat kast, då bör han också känna att hans yrke tillhör handlingens värld, i det att hans skapelse ger många medvetanden i nationen en stöt och går vidare sin gång i dessa medvetanden.

Text till bilder å sid. 237.

En märkligare och intressantare balettföreställning ägde rum den 28 december å K. Operan i Stockholm, då såsom en tredje akt till den framstående svenske kompositören Kurt Atterbergs där pågående opera "Härvard Harpolekare" uppfördes samme musikers s. k. "Balettskisser", anslutna i stil och ton till detta verk. Atterberg är ingen nybörjare på balettkompositionens område, han har förut skrivit "Per Svinaherde", en stor pantomimisk balett, en annan liknande i orientalisk miljö, samt flera separata balettnummer. De nu framförda "skisserna" visade sig också vara av en utmärkt effekt, både i fråga om musiken, dansen och utstyrelsen, den sistnämnda utformad av en ung konstnär, Olle Nordmark, som i detta sitt svenska föreställningsverk gav prov på en ypperlig färgfantsi. De koreografiska huvudpartierna utfördes med sedvanlig erkänd skicklighet av Ebon Strandin, Lisa Steier och Sven Tropp, den sistnämnde därefter den som hade största förtjänsten av själva danskompositionerna och inövningen.

Veckans Porträtt Galleri

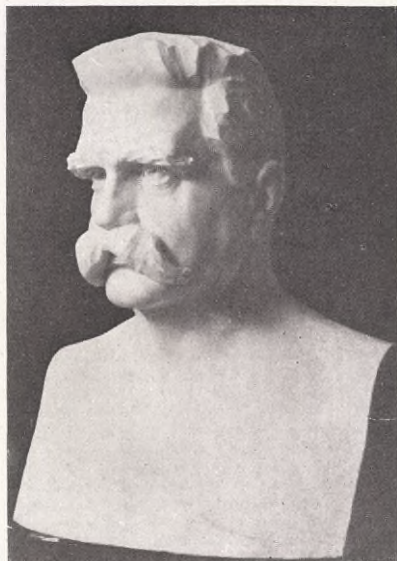
återupptages så snart det är oss möjligt.

Den av Stockholms arbetarekommun beslutade 60 årsfesten för Hjalmar Branting, vilken på grund av jubileans vistelse i Genève måst uppskjutas, ägde rum den 28 dec. på Grand Hôtel i Stockholm. I densamma deltog omkring 300 personer, däribland medlemmar av den Brantingska ministären, representanter för den socialdemokratiska partistyrelsen och landsorganisationen m. fl. Vid tillfället överlämnades ett stort antal hyllningsadresser från in- och utländska socialdemokratiska samslutningar, den av svenska partistyrelsen insamlade minnesgåvan, 70,589 kr. samt ytterligare ett stort antal hedersgåvor, däribland en av skulptören Adolf Jonsson huggen marmorbyst av Hjalmar Branting. Det förtjänstfullt utförda konstverket kännetecknas av en synnerligen karaktäristisk porträttlikhet.

Samme skulptör har utfört en statyett, vilken i helfigur återger Hjalmar Branting, och som i av konstnären justerade gipsavgjutningar kommer att löras i handeln.

*

Den krigsskadeersättning, Tyskland ådömts att utbetala, faller till en del även på de förutvarande, nu med Danmark återförenade sydjylländska landsdelarne. Ordnandet av denna danska statens skuldfråga, ett utomordentligt omfattande arbete, vilket varit anfortrott åt etatsrådet *Emil Glückstadt*, har tyckligen slutförts i och med en i dagarne träffad överenskommelse, enligt vilken Danmark den 25 dec. till Belgien utbetalade den på Sydjylland belöpande andelen av Tysklands krigsskadeersättning eller 65 millioner guldmärk, motsvarande enligt gällande dagskurs 102 millioner danska kronor. Denna summa utgör betalning för de sydjylländska statliga tillgångarne. Härmed har etatsrådet Glückstadt på

PORTRÄTTBYST I MARMOR AV HJALMAR BRANTING TILL DENNES 60-ÅRS DAG.

Utförd av bildhuggaren Adolf Jonsson och överlämnad till jubilarer vid högtidsfesten å Grand Hôtel i Stockholm den 28 december.

Efter fotografen

ett för honom själv lika hedrande som för landet fördelaktigt sätt fullgjort den honom anförtrödda krävande uppgiften. Redan tidigare under krigsåren och tiden därefter har han vid upprepade tillfällen gjort sitt fädernesland betydande tjänster. Trots sin, relativt taget, låga ålder räknas han sedan en följd av år bland de få verkliga stormän Danmark äger och man ställer de största framtidsförhoppningar på honom med hänsyn till landets ekonomiska utveckling.

Emil R. Glückstadt är född 1875 och son till Landmansbankens dåvarande högt förtjänande direktör, geheime-etatsrådet Isak Glückstadt. Efter avlagd filosofisk kandidatexamen utbildade han sig för bankmannyrket vid olika penninginstitut i New York, London och Paris, blev vid 26 års ålder sekreterare i Landmansbanken, sex år senare direktör och slutligen vid faderns fränfalle 1910 dess verkställande direktör.

För varje år har Emil Glückstadt i allt starkare grad framträtt i det offentliga livet. Det är icke endast som ledare av landets största bankinstitut han gjort sig känd och aktad, utan även i sin egenskap av ordförande i eller ledamot av de talrika delegationer, som Danmark under krigsåren måste utsända såväl till England som Tyskland till skydd för Dansk handel och industri.

ETATSRADET EMIL GLÜCKSTADT. en av Danmarks främste finansmän, chef för Landmansbanken. Har nu ordnat de finansiella frågorna vid Danmarks övertagande av de Stesvigiska statsegendomarne. — Efter fotografen

Hans insatser på detta område, vilka varit till ovärderlig nytta för landet, blevo behörigen uppskattade och tillförde honom nu senast förtroendeuppdraget att i Paris underhandla med de i saken intresserade makterna om Danmarks krigsskadeskuld för Sydjylland. Att detta svåra problem kunnat, såsom fallet varit, lösas på ett för alla parter, däribland även Tyskland, så tillfredsställande sätt är i betydande mån att tillskriva Glückstadts finansiella begåvning och sällsporda diplomatiska takt.

A. H.

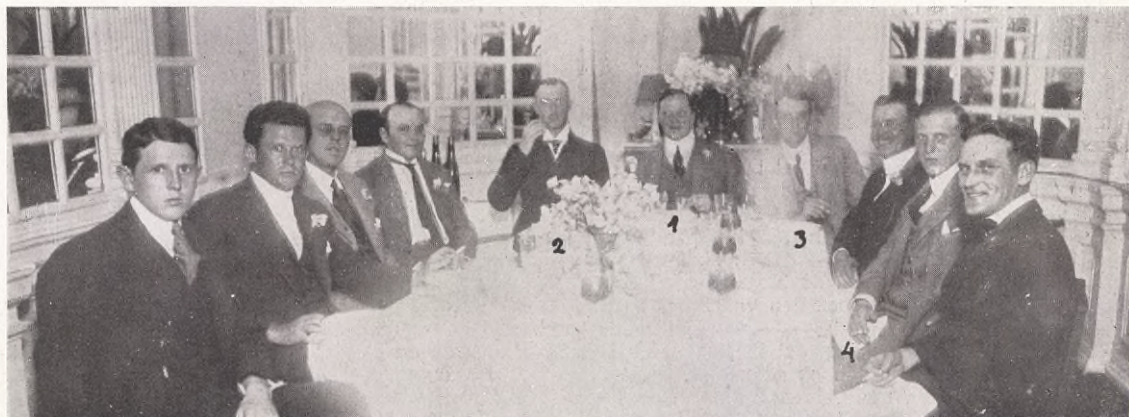

Nordens äldsta bokförlag, *Gyldendals* i Köpenhamn, kunde den 30 december fira sitt 150-årsjubileum. Med *Gyldendals* förlag förknippas ett mäktigt stycke nordisk kulturhistoria, företrätt av Danmarks och Norges största namn under halvtannat sekel, namn sådana som Ibsen, Björnson, Lie, Kielland, Georg Brandes, Drachmann m. fl. Förlagets bildare var Sören Gyldendal. Sedermera har dess ledning varit anförtrodd åt män, som fört dess utveckling till ständigt större betydelse såsom Jacob Deichmann, Fredrik Hegel, Jacob Hegel och Peter Nan en. År 1917 övertogs chefskapet av Fredrik Hegel junior, vilken icke allenast genom vissa reformer givit det en fullt modern och tidsenlig prägel utan även genom filialer i England och Tyskland bidragit att i utlandet främja kunskapen om och intresset för nordisk litteratur.

Överst: NORDENS ÄLDSTA BOKFÖRLAG FIRAR SITT 150-ÅRSJUBILEUM: Nuvarande cheferna för det stora *Gyldendalske* förlag i Köpenhamn, direktörerna Hegel (t. v.) och Garde.

Därunder: FÖRLAGETS BYGGNAD PÅ AMAGER, rymmande lager av alla de arbeten förlaget utgivit under sin 150-åriga tillvaro. Efter fotos.

DEN SVENSKA (NORDENSKJÖLDS) SYDAMERIKA-EXPEDITIONEN som gäst hos svenska kolonien i Santiago de Chile. 1. Herr Heine Holmgren, framstående landsman i Sydamerika, 2. kapt. H. N. Pallin, 3. kand. A. Bäckman, 4. greve Sten von Rosen. Efter fotografi. — Text å sid. 231.

DEN MÄRKTE.

SKISS FÖR HVAR 8 DAG AV ULLA LINDER.

UAG hade varit nära sex månadar i Italien utan att egentligen ha kommit i kontakt med något av det elände kriget omedelbart försakat.

Naturligtvis klagade alla människor över sina och för övrigt över alla förhållanden, både de privata och de allmänna. Naturligtvis var allting mycket dyrt. Och naturligtvis såg man — råkade ut för — massor av tiggare av alla åldrar och kön. Men det där allsammans är internationellt för närvarande. Det är genomgående för alla land, både de som varit med i kriget och de som undsluppit.

Men så kom en resa mellan Venezia och Verona. Däruppåt var ju närmre till f. d. fronten. Däruppe funnos på flera platser stora militärsjukhus, där de sargade människotrasorna lappades ihop — "invalid-fabrikerna" som någon sagt.

Jag hade fått en bra plats i en bra kupé. Eljes kan det nu för tiden vara både si och så med den saken. Kupéerna äro ofta illa åtgångna och illa skötta. Trängseln på tågen i Italien är stor, större till och med än i Tyskland och Österrike, det har varit min erfarenhet. Man måste infinna sig på stationen minst en timma före tågets avgång, om man skall hoppas få någon sittplats.

Det var en sådan där smal kupé med direkt ingång utifrån och plats för 8.

Närmast fönstret, på ömse sidor om detta, hade ett ungt par tagit plats.

De föreföllo mycket förälskade, fastän de försökte lägga band på sina känslor. Jag gissade, att de voro nygifta och nu ute på sin lilla bröllopsstripp. De hade massor av bagage — kappsäcker, hattaskar, paket innehållande "minnen" från Firenze, Milano, Venezia, vilka de, för att förkorta resan och skaffa sig själva en angenäm stund, togo fram och beundrade både länge och väl för att sedan åter omsorgsfullt vira in i sina olika papper samt till sist med stor och in-tresserad omständlighet binda de tricolorfärgade snörena omkring och noggrannt knyta till.

De sutto och språkade viskande, smålogo emot varann och utbytte betydelsefulla blickar. Någon gång smögo de sig till en handtryckning, när de trodde att ingen gav akt på dem.

Mitt emot mig sutto två herrar, en äldre, en yngre. Den äldre var slättraktad, rätt fet, med gråsprängt hår vid tinningarna och ett forskande, bekymrat uttryck i ögonen. Jag gissade på, att han var någon större affärsman. Den yngre hade små svarta mustascher, en hög, vacker panna, ett käckt ansikte och ett hurtigt men behagligt väsen.

De resonerade mycket om den närvarande tryckta ekonomiska ställningen, de kommo även in på politik, — krigspolitik och fredspolitik, samt socialreformer. De talade lågt, men de skrädde inte orden. Italienarna äro sällan försiktiga.

De tycktes ha varit med i kriget båda två, fast de kommit undan utan synliga blesyrer. Den äldre förevisade dock sin vänstra hand och arm och beskrev omständligt "olyckstillfället". Ett par fingrar voro stela, armen hade mist en del av sin rörlighet, han kunde inte heller fullt sluta handen. De talade om detta länge och väl, och den yngre beklagade livligt. Ja, det där kriget! — — —

Stationen efter Venedig kom det in ännu två människor, en gammal dam och en gammal herre, som inte gjorde mycket väsen av sig. Små och svartögda voro de båda med stora näsor och jovialiska kinder, ganska lika båda, fast de säkert voro man och hustru. De logo vänligt, hälsade och slogo sig ned bredvid den unga frun efter att ha utbytt några fraser.

Jag begagnade tiden att skriva några kort, då jag redan förut rest vägen, och landskapet inte var särskilt fängslande. I Padua, där tåget gjorde ett tämligen långt uppehåll, ämnade jag passa på tillfället och gå bort och stoppa de färdigskrivna korten i brevlådan, som jag såg lysa stor och ljusblå långt borta på perrongen, men den unge mannen mitt emot mig som märkt min avsikt, reste sig och erbjöd sig, med italienarnas sedvanliga älskvardhet, att gå i mitt ställe.

Medan han var borta, kom ett nytt par in.

Han kom först, en ung, stor, kraftig man av den norditalienska, axelbreda och högvuxna typen. Strax efter honom kom hustrun. De voro bondfolk, enkelt klädda. Hon hade ljust, slätt hår, ingen huvudbonad. Hon hade ett litet knyte i handen.

Jag tyckte mig ha en smula ansvar för den unge mannens plats, eftersom han lämnat den för min skull, och då den äldre — hans reskamrat — ingenting sade, ville jag skynda mig att förklara att här fanns bara en plats ledig i hela kupén.

Men jag hejdade mig plötsligt — gudskelov! — Orden fastnade mig i halsen.

Mannens båda rockärmar hängde tomma från ett stycke ovan armbågen. Han stora, mörka ögon stirrade rakt ut framför sig, uttryckslösa, med något underligt stelt och glasartat i blicken. Hans ansikte var rött med mörkblåa fläckar och strimmor litet överallt — på kinderna kring ögonen, över näsan. — Krutsprängt!

Det måste ha varit någon shrapnel som kvererat strax framför honom och tagit med sig hans båda armar, samtidigt som den bländade hans ögon ohjälpligt. — Livet tog den inte, men nästan allt som gjorde livet möjligt för den stackarn!

Hustrun höll i honom bakifrån, sköt honom sakta framför sig och drog i honom, då han borde sätta sig. Sedan satte hon sig själv bredvid, med något tungt, hopplöst trött i sina rörelser.

Ingen hejdade dem. Ingen sade ett ord. Om de önskat kupén för sig ensamma, tror jag, att alla skulle rest sig och lämnat sina platser.

Om en stund observerade kvinnan sammetssofforna, vände på huvudet, frågade långsamt, slött: — Är det andra klass det här?

— Ja, det är andra klass, svarade alla på en gång, vänligt, med ett underförsätt: men det gör väl ingenting! Stanna ni bara! Ingen tänker jaga ut er. Man skulle bara försöka! —

Och de sutto kvar liksom oförmögna att åter resa sig, då de nu en gång satt sig.

De sutto mitt emot mig.

Jag ville inte se på dem, men jag kunde ju ej undgå det. Jag ville inte tänka och känna — vad tjänade det till, här och nu?! — Men mot min vilja började tårarna stiga upp i ögonen och rinna, rinna ned utför kinderna.

Det hade varit en ung, vacker man, det syntes ännu. Han hade bott på sin gård, plöjt sin praktiga åker, skött sina djur, varit lycklig, hade inte velat göra någon människa något för när, begärde bara att få vara i fred.

Nu satt han här alldeles orörlig, "rätt upp och ner" som man säger. Hans ansikte var alldeles orörligt, föreföll okänsligt, förstelnat.

Jag hade en känsla av, att det måste vara förskräckligt tröttsamt att sitta så där, stel och stilla. Om han kunde luta sig en smula bakåt, vila ut mot kud-darna. — Men kan rörde sig inte. Vagnen skakade och slängde i kurvorna. Han satt som förut, rak, stel, okänslig, med vidöppna ögon och slocknade, svarta pupiller. Blott en gång såg jag honom böja

överkroppen framåt, som om tröttheten äntligen bivit honom övermäktig. Men han hade ju ingenting att ta emot sig med, ingen armbåge att stödja man knät och ingen hand att luta pannan emot. Några minuter satt han i den där ställningen av 25 graders vinkel, men så reste han sig igen, lika resignerat, och satt rak och stel som förut.

Hustrun var också ung med ett smalt, fint ansikte och nordiskt gult hår, något som ej är ovanligt häruppe i gränstrakterna. Men de känslor som mannens förstelnade drag ej förmådde uttrycka, dem läste man i detta unga, förhärjade, förtvivlade ansikte och i dessa av gråt förstörda, förut säkerligen vackra ögon.

Det var slut, — allting var slut för dem, det läste man i detta ansikte. Hopp och glädje och framtidstro — det var alltsammans borta, — ohjälpligt. — Bara livet var kvar, det svåra och hårda livet!

Säkerligen hade de barn — en hel rad — små och hjälplösa —

Den som sett detta myller av barn i de italienska gränderna! — —

Jag skulle velat fråga, jag skulle så gärna på något sätt velat visa min medkänsla. Men — vad skulle man göra? — Man satt där oförmögen, vi sutto där alla stumma, bundna också vi av olyckans storhet — och ohjälplighet. Man var rädd att bara pina genom att fråga något, man fruktade att riva upp de sår som aldrig skulle kunna läkas, det insåg man ju, men som måhända åtminstone nu för tillfället skinnat sig en smula.

Den unge mannen, som så välvilligt tagit hand om mina brev kom tillbaka.

Vi som sutto på den andra soffan makade oss strax tillsammans, så det blev en liten plats. Han tvekade, såg en sekund förvånad på de båda nykomna inkräkarna, men förstod ögonblickligen situationen, smålog

vänligt, hälsade och tog utan ett ord den smala plats som beretts honom.

Det hade blivit aldeles tyst i kupén, alltsedan det här sista paret kommit in där. Var och en var fylld av sina tankar och reflektioner. Ingen kände lust att åter börja tala om vad som helst, om ditt och datt, glada upplevelser och dagens "on dit". Det var en omöjlighet! Men inte ville man heller öppet dra fram det som nu låg och tyngde i alla sinnen. Åtminstone inte så länge de där två voro kvar härinne.

Så teg man. Men var och en hade fått sina tankar inriktade åt samma håll, och — jag är viss om, att dessa tankar hos var och en gestaltade sig till en inre, innerlig bön...

Efter en rad småstationer, kom den stora bytesstationen.

Den ljushåriga bondkvinnan reste sig.

— Ecco! sade hon och drog mannen i rocken. Andiamo!

Vi reste oss alla. Vi hade alla så gärna hjälpt till med något ifall där hade behöfts. Men vad kunde vi göra? — Intet. Det kändes så bittert.

Den unge mannen — min brevbarare — gick baklänges före invaliden ned för kupétrappstegen och höll omärkligt sina armar skyddande omkring honom.

Han själv gick framåt — utför trappan — stel som om han varit en bild av trä. Man kunde frukta att det minsta hinder skulle få honom att falla, och om han fölle, skulle han falla som en träbild, raklång, utan att kunna hejda sig eller ta emot sig det minsta.

Hustrun kom sakta efter med det lilla knytet i handen.

Jag hörde den unge mannens röst som han sökte göra käck och glad: — Mod, min vän! — Buon giorno, amicit! Coraggio! Coraggio!

Vi sågo alla efter dem, och nu stodo tårarna i allas våra ögon.

NORDENSKJÖLDS SYDAMERIKAEXPEDITION.

Text till bild å sid. 239.

En minnesgod landsman i Santiago de Chile har tillställt oss en fotografi, tagen vid den fäst, som svenska kolonien i nämnda stad den 26 nov. på Club Santiago gav för medlemmarna av *Nordenskjöldska Sydamerika-expeditionen*, vilken omedelbart därefter skulle fortsätta söderut.

Expeditionen, vilken består av vår genom tidigare forskningsfärder berömda upptäcktsfarare professor Otto Nordenskjöld och hans båda assistenter, geografen kan. Axel Bäckman och zoologen greve Sten von Rosen, avreste den 9 juni förra året från Göteborg.

Enligt tidigare meddelande till svenska prässen har resan hittills förlupit under synnerligen lyckosamma förhållanden. Särskilt är att nämna det kraftiga stöd i sitt forskningsarbete expeditionen erhållit av den peruanska regeringen genom ett rikligt panningeanslag liksom även av de vetenskapliga institutionerna i Lima. Förstärkt med peruanska vetenskapsmän anträdde expeditionen i aug. en nära två månaders färd över Kordillererna, genomkorsande hittills nästan okända trakter. Betydande vetenskapliga resultat hava vunnits och värdefulla samlingar gjorts. Från Lima gick färden i slutet av oktober till Chile, där Patagoniens fjälltrakter skulle utforskas.

Till bild å sid. 229.

Kristinakyrkan i Jönköping, vilken undergått en genomgripande restaurering, avseende att i den mån, som varit möjligt, återställa det äldriga tämplet i det skick det hade före den stora branden 1790 och en därefter följande mindre pietetsfull reparation, invigdes åter den 19 dec. med stor högtidlighet för sitt ändamål. Akten, som förrättades av biskop L. Lindberg, assisterad av aderton av stiftets prästmän, övervars av en fulltalig, högtidsstämd menighet.

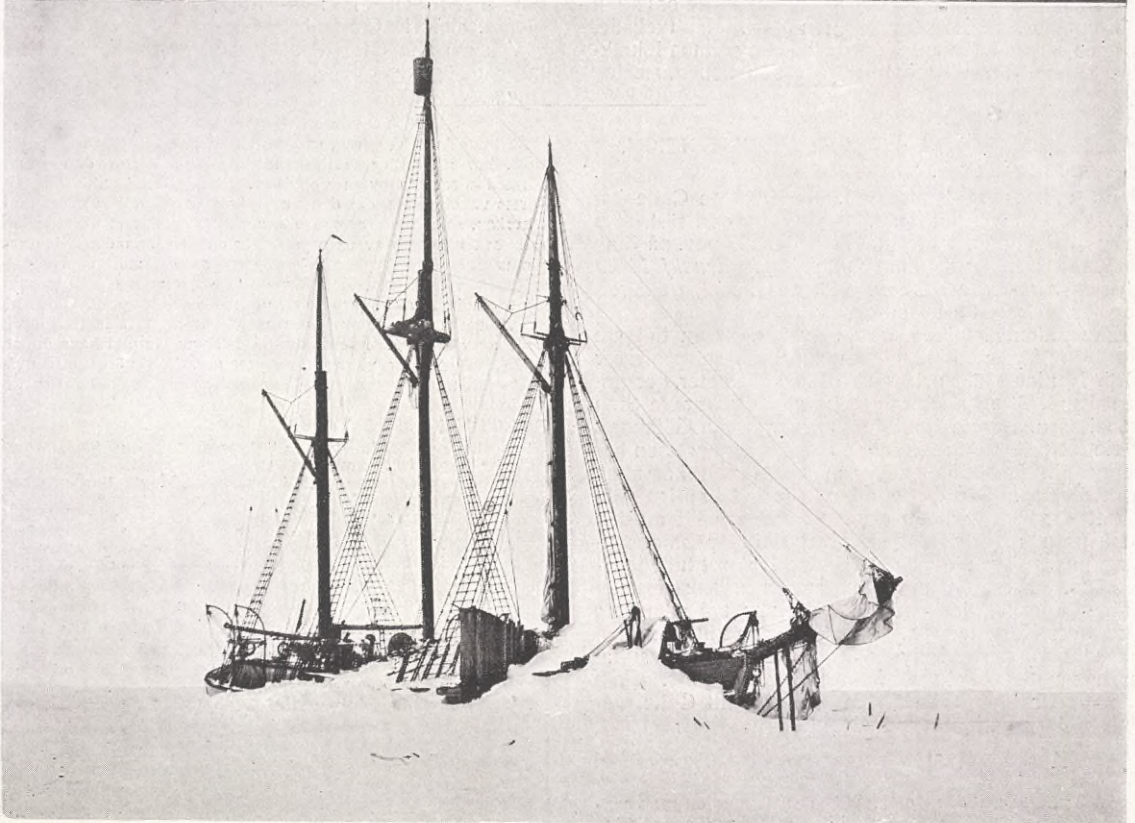
Arkitekt Axel Lindgren, som haft sig restaureringsarbetet anförtrott, har på ett synnerligen förtjänstfullt sätt löst den honom därmed förelagda svåra uppgiften. Sakristian har flyttats till korets vänstra sida, där den nu utgör ett särskilt litet kapell inne i kyrkan, samt motsvaras på andra sidan av ett dopkapell. Korets mittparti upptages av en av direktör och fru J. Sandwall donerad monumental altarbbyggnad, bestående av en märklig 1700-talsmålning av Le Cazes, föreställande "De vise männens tillbedjan" samt omgiven av figurreliefer, utförda av konstnären Olof Ahlberg, Stockholm. Altarplatsen markeras av fyra lamphållare i form av obelisker. Även i övriga delar av tämplet hava omfattande förändringar vidtagits. Kyrkointeriören gör i sitt nuvarande skick ett synnerligen värdigt och stämningsfullt intryck.

Text till bild å sid. 237.

Från den nyss avslutade utställningen av *italienskt konsthantverk i Liljevalchs konsthall* på Djurgården komma icke så få av de bästa föremålen att stanna i Sverige. Sålunda har exempelvis Operastyrelsen inköpt en av de mycket uppmärksammade sicilianska kärrorna ztt inlörlivas med teaterns rekvisita. Vidare ha till inköp för Nationalmuseum föreslagits en hel del föremål bland vilka till de märkligaste höra en vacker bonad från Sardinien och en stor urna i violett glas, komponerad av professor Guido Balsamo Stella. Bådadera komma säkerligen att pryda sina platser i museets samlingar.

MEDDELANDE
till H. 8. D:s Medarbetare.
Skönlitterära bidrag,
vilka städe i tur och ordning snarast granskas,
HONORERAS OMEDELBART EFTER AN-
TAGANDE eller returneras i motsatt fall därest
20 öre porto åtföljt manuskript :: :: : ::
BLIV MEDARBETARE I HVAR 8 DAG
Redaktionen.

DE FÖRSTA BILDERNA FRÅN ROALD AMUNDSEN

Överst: ROALD AMUNDSEN MATAR "MARIE", expeditionens förnäma maskot — en isbjörnsunge — vid Ayan-ön. Foto juni 1920.
Nederst: POLAREXPEDITIONENS FARTYG NEDISAT. Bilden tagen vid Ayan den 20 maj 1920. Text å sid. 238

EFTER ORIGINALFOTOS.

SVENSKEN SOM BLEV PREUSSISK HOVARKITEKT.
BYGGER VÄSTRA DELEN AV SLOTTET I BERLIN 1707-1713. — UR EOSANDER-GÖTHES MÄRKLIGA LEVNAD.
FÖR H. 8. D. AV WILLIAM ANDERSON.

Bland de många svenskar, vilka under storhetstiden erövrade namn och rykte på främmande botten intager arkitekten Johan Fredrik Eosander-Göthe, en framträdande plats. Han var född av svenska föräldrar, hans ungdomsår tillbringades i Sverige eller dess provinser och vid försvaret av Stralsund 1715 inlade han stor förtjänst på fästningens förstärkande. Hans mannaålders verksamhet vid Berlinhovet och såsom ledande arkitekt i Preussen har emellertid fallit ur minnet hos flertalet svenskar, detta kanske icke minst på grund av att många velat göra honom till en äkta tysk, beroende på att han i tyska uppslagsböcker ofta går under namnet von Goethe och att han t. o. m., på grund av sina släktförbindelser och vistelse i Frankfurt, ställts i samband med den store Johan Wolfgang. Ett kort omnämnande av hans levnad och verk torde därför icke vara ur vägen för svenska läsare, hälst som få icke konsthistoriskt intresserade torde känna till att denne svensk bland mycket annat även

J. F. EOSANDER. NOBIL. FRIHERRE V. GÖTHE. Ur "Schwedische Fama".

byggt betydande delar av nuvarande slottet i Berlin.

I.

Om Eosanders ungdomsår och tidigare verksamhet i svensk tjänst är föga bekant och dessa frågor förtjäna en närmare utredning än vad som hittills stått till buds. Enligt samstämmiga äldre svenska uppgifter var han född 1670 i Riga. Hans namn har emellertid icke återfunnits i stadens kyrkböcker och troligen måste födelseorten förläggas till Danmark eller Livland. Släkten var dock äkta svensk. Fadern, kapteningenjören vid fortifikationen Niclas Eosander, var nämligen son till kyrkoherden i Örberga och Nässa Magnus Nicolai Eosander, vilkens år 1598 avlidne fader, kyrkoherden i Skällvik Nicolaus Magni, under sin studietid antog släktnamnet Eosander. Kapteningenjör Niclas Eosander hade hösten 1683 invandrat från Danmark till Riga, där han sedermera synes varit bosatt intill sitt fränfalle 1698. Enligt 1696 års fortifikationsstat för Ingerman-

land var han då stationerad i Narva; följande år blev han generalkvartermästarelöjtnant och 1699 bifölls barnens framställning om nådår. I sitt första äktenskap med Gertrud Warneken hade han en son och en dotter, den förre var Johan Fredrik, den senare, Anna Margareta blev gift med majoren vid fortifikationen Jonas Råbergh, stamfader för adopterade ätten Mannerskantz.

Johan Fredrik tillhörde alltså en typisk svensk fortifikationsofficerssläkt från den Dahlbergska tiden och under sina lekar vid Rigas vallar fick han väl smak för det yrke, som sedan skulle bli hans. Redan 15-årig anställdes han 1685 såsom konduktör i lära vid fästningsarbetena i Riga och 1692 blev han konduktörlöjtnant vid fortifikationen. Samma år vistades han i Berlin, där han till och med enligt tyska,

K. SLOTTET I BERLIN. Svenske arkitekten J. F. Eosanders portal i västfasaden. Blindfältens reliefer och inskrifter jämte gavelkrönets vapen äro tillkomna under senare tid. — Efter fotografi.

ej kontrollerade källor inträdde i kurfurstlig brandenburgsk tjänst samt levde vid hovet. Om 22-åringen verkligen haft förbindelse med Berlinhovet vid en så tidig tidpunkt må lämnas därhän, måhända föreligger en tidig och sedan av alla biografier godtagen förväxling av årtal, ty ännu 1696 nämnes han i fortifikationsstaten för Pommern såsom konduktör i Stettin och Damm. På hösten s. å. får han t. o. m. två månaders tjänstledighet för att resa över till Sverige. Först år 1700 får han, enligt Munthe i Fortifikationens historia, begärt avsked; han hade då för ett år sedan gått i brandenburgsk tjänst. Vid denna tid företog han även på kuriurstens bekostnad en studieresa till Italien och Frankrike för att vid hemkomsten 1699 utnämnas till kapten och hovarkitekt.

Under de följande fjorton år, som Eosander var fäst vid Berlinhovet, kom han så småningom att intaga en dominerande ställning på arkitekturens område och under senare delen av denna tidrymd var han efter Schlüters fall Preussens högsta smakråd i byggnadsfrågor. Härom mera nedan. Hans duglighet togs emellertid i anspråk även för andra ändamål. 1703 $\frac{2}{3}$ (ej 1704, som det uppgives i tyska källor) reste han såsom sändebud från Berlin till Carl XII, som då med armén låg framför Warschau. varpå han sedermera reste över till senaten i Stockholm. Ännu en gång anförtroddes han en diplomatisk mission. För att åstadkomma fred och särskilt att förmå den då i Sverige varande konung Stanislaus att avstå från polska kronan avreste Eosander 1712 till hemlandet. Då Stanislaus förklarade sig villig abdikera, fortsatte Eosander i augusti 1712 till Bender, där det gällde att utverka Carl XII:s godkännande av den uppgjorda fredsplanen samt förmå konungen återvända till sitt nödställda rike. Eosanders uppdrag misslyckades och hela resultatet av beskickningen blev att han själv i december s. å. utnämndes till svensk abgesant vid preussiska hovet samt adlades med namnet Göthe. Kort därefter synes han börjat fundera på att ånyo på allvar inträda i svensk tjänst. Då konung Wilhelm, sedan Eosander ombestyrde de dekorativa anordningarna vid Fredrik I:s begravning, ville företaga inskränkningar i löneförmånerna, begärde han i april 1713 att bli entledigad från sina ämbeten. Han hade då bl. a. nått upp till posten som generalkvartermästare i fält vid preussiska armén.

Först på hösten 1713 lämnade Eosander definitivt sina preussiska charger. Då hade han redan (den 8/6) av Carl XII upphöjts till friherre och den 12 i s. m. utnämndes han till generalkvartermästare vid svenska armén. Samma dag befalldes han att besiktiga Wismar och Stralsund samt därpå stanna i

Stettin tills vidare order. I juli skriver Göthe från Berlin till Carl XII och tackar för utnämningen samt ordar om fästningens försvar. Våren 1715 förle han befälet över fortifikationsfältstaten vid den armé på 15,000 man, som Carl XII lyckats sammanbringa i Stralsund och i november utnämndes han till generalmajor av infanteriet. Göthe verkade nu med iver på att sätta Stralsund i försvarstillstånd. De belägrades läge blev dock allt värre och så kom natten till den 11/22 december, då konungen måste lämna Stralsund för att taga sig hem över havet till Sverige. Redan dagen efter måste Stralsund kapitulera och Göthe jämte alla andra fortifikationsofficerare blevo krigsfångar hos preussarna. I maj 1716 fördes han till fästningen Spandau. Konungen av Preussen synes dock haft medlidande med sin forne trotjänare, ty kort efter fick Göthe tillstånd att begiva sig till Frankfurt varifrån hans hustru, en dotter till geheimerådet von Merian, härstammade. I svensk tjänst kvarstod han dock till 1720.

Hans levnadssätt i Frankfurt var typiskt svenskt. Han höll ett gott bord, "där de förnämsta och bästa sällskaper sig infunnit", han intresserade sig för böcker och konstsaker samt företog dyrbara alkemistiska experiment. Genom sitt slöseri kom han snart på obestånd, hustruns arv förstördes, det gamla berömda Merianska förlaget blev ruinerat och det kostbara Merianska biblioteket och kopparsticksamlingen med "de där befintliga dräpeligaste verk med de skönaste kopparstycken föllo i Judarnas händer för liderligaste pris". I sin nöd vände sig Göthe nu till Fred-

K. SLOTTET I BERLIN. Interiör av det av J. F. Eosander dekorerade Bildgalleriet. Efter fotograf.

rik August II av Polen och 1722 blev han generallöjtnant i kur-sachsisk tjänst samt chef för fortifikationen mot en lön av 6,000 gyllen. Många år fick han dock icke njuta av det goda. Han avled i Dresden 1729 och ätten utslöcknade med honom, ty sonen Karl dog ung före fadern.

Eosander-Göthes karaktär har bedömts olika. En av hans biografier, lagman J. Appelblad skriver om honom: "Han var född för mänskliga umgänget, älskade konst, vetenskaper och alla slags anständiga nöjen, munter, artig, sinrik, intagande och fullkomligen skicklig för Hof-levnad. Han älskade depenser. Hans ambition gjorde honom ömsom högmodig, djärv, taper, förmäten och snarsticken. Vid slutet av sin levnad, plågades han av gikt, hvilken gjorde honom ännu mera otålig, för öfrigt hade han drag af en ärlig och honnet man; talte grundeligen i Religions-saker, men älskade Chymien nästan för mycket". Mot detta kan invändas att han skymfde Schlüter offentligt i Theatrum Europæum och att han, enligt Hans Vollmer, missbrukade sitt förtroende såsom byggnadsledare. Det heter vidare om honom att han ägde "en förträffelig insigt i Geometrie, Architecture, Fyrverkeri, med flere av de vackra konsterna". I Frankfurt utgavs också första delen av hans verk: "Kriegsübung, oder der deutsche Soldat". För fullständighetens skull må även nämnas några ord om hans utseende. Appelblad omtalar att: "Hän har varit av en mera än medelmåttig växt, hade starka lemmar, vänligt och behageligt ansikte, som snart förbyttes i en vred uppsyn, när han blef ond". Hans konterfej, målat av A. Pesne och stucket i koppar av J. G. Wolfgang, är reproducerat i "Schwedische Fama".

II.

Under kurfursten Fredrik III hade Berlin gått till mötes sin första stora byggnadsperiod. Den byggnads-älskande Fredrik I fortsatte på den inslagna vägen, samtidigt som allt starkare italienska och franska stilströmningar började göra sig gällande i staden vid Spree. Nu uppstodo Zeughaus och den monumentala slottsbyggnaden. Eosanders verksamhet faller till största delen under konung Fredriks regering. Eosander stod högt i gunst hos konungen och omhulldades såväl av denne som av drottning Sofie Charlotta, vilken kallade honom sitt orakel i konstfrågor. Till hans gynnare hörde också bl. a. den inflytelserike finansministern greve von Wartenberg. Till en början beklädde Eosander en post såsom hovarkitekt, samtidigt som han innehade militär rang som kapten i armén. Beföringarna gingo dock snabbt; 1702 blev han generalkvartermästarelöjtnant, och 1705 överste och generalkvartermästare. Hans talang togs snart i anspråk för vitt skilda ändamål. I synnerhet utnyttjades till en början hans stora dekorativa begåvning, vilken särskilt gjorde sig gällande i pompösa iscensättningar och tillfällighetsdekorationer. Han ritade dekorationerna till operahuset i Berlin, vilket då logerades i Marstall i Breiten Strasse, och vid konung Fredriks kröning i Königsberg 1701 ombestyrde han samtliga fästanordningarna i slottskyrkan samt utförde dessutom ritningarna till flera äreportar för konungens intåg i Berlin. Till drottning Charlottas begravning 1705 och Fredrik I:s 1713 utförde han även de dekorativa anordningarna.

Eosanders egentliga verksamhetsfält föll dock inom monumentalarkitekturen, där han i motsats till den efter italienska mönster utbildade Andreas Schlüter, delvis beträdde nya vägar och närmast anslöt sig till den fransk-holländska stilströmningen inom barocken. Detta kom dock föga fram i slottet i Berlin, som med sin slutenhet och enkla silhuett mest vilar på principerna för det romerska barockpalatset, även om tyska och franska drag äro märkbara. J. A. Nering

hade 1685 börjat moderniseringen av den berlinska slottsbyggnaden, men den stora ansatsen togs först genom Schlüter, vilken 1696 påbörjade teckningarna till ombyggnaden. Arbetet leddes av Schlüter såsom Hofbaudirektor till 1706. Samma år föll Schlüter i onåd och skildes från byggnadsledningen på grund av den bristfälliga grunden till det s. k. Mynttornet. Enligt flera tyska författare lärer Eosander varit mest verksam i attacken mot Schlüter; troligen äro dock dessa antaganden som redan Eichhorn påpekat, mycket partiska. På Schlüters del kom uppförandet av den inre gården med byggnaderna omkring samt den därtill hörande fronten mot Lustgarten med portalen V och mot Schlossplatz med portalen I.

Eosander blev nu direktör över slottsbyggnaden. Han övertog ledningen den 28 januari 1707. Hans plan var storartad och pompös. Den gamla s. k. altanbyggnaden omkring den yttre s'ottgården nedrevs och i väster tillfogades en ny slottsbyggnad med avslutande fasad. Här arbetade Eosander fullt självständigt. Västfasadens portal omarbetades fritt av Eosander med Septimus-Severusbågen i Rom som förebild. Det av Eosander planerade väldiga tornet om 100 m. höjd kom dock icke till stånd; först 1845 uppfördes den nuvarande kupolen. Ej heller den av Eosander projekterade moderniseringen av gamla tvärflygeln mellan yttre och inre borggården förverkligades. Däremot fullföljde han i nära anslutning till föregångarens ritningar och planer fortsättningen mot väster av Schlossplatz- och Lustgarten-fasaderna med portal IV. Förändringarna inskränka sig huvudsakligen till fönsterarkitekturen i risaliten mot Lustgarten. En mindre del av fasaden mot Schlossplatz avslutades dock först 1716 av M. H. Böhme enligt Eosanders planer. Av den inre inredningen kommer på Eosanders del ritningarna från 1703 till den över 5 m. höga silverbuffén i riddarsalen samt bildgalleriets dekoration.

Under arbetet på slottet hade Eosander, som 1709 blivit förste byggnadsdirektör i Preussen, likväl tillfälle att syssla med en hel del andra mer eller mindre betydande byggnadsföretag.

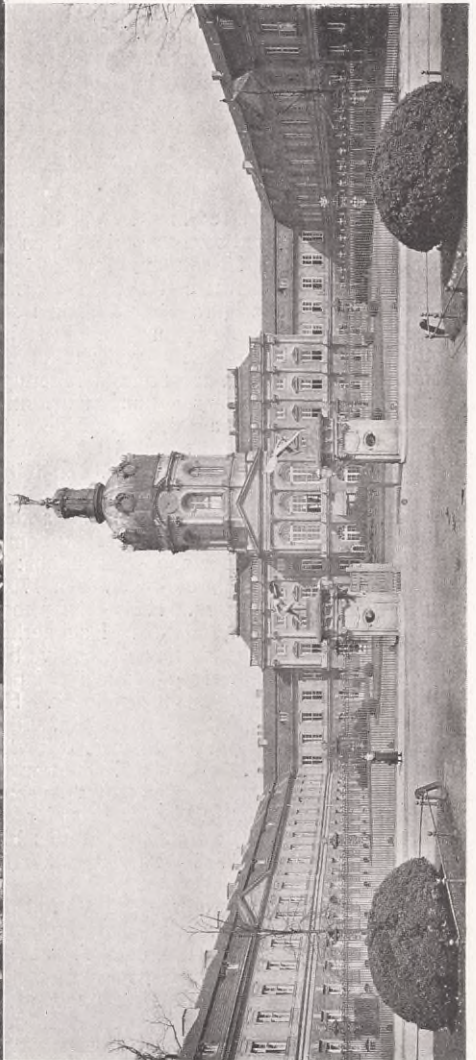
J. A. Nering hade 1690 avslutat utvidgningen av slottet i Oranienburg, varpå Eosander 1706 tillfogade de främre flyglarna och i slottsparken uppfördes, även enligt Eosanders ritningar, men av Ph. W. Nuglisch, lustslottet Favorite och orangeribyggnaden.

Nering hade 1696 även påbörjat anläggningen av slottet i Charlottenburg. Utvidgningen av slottet påbörjades 1704 och 1705 blev Eosander byggnadsledare. Han utvidgade huvudflygeln på båda sidor, byggde de båda i rät vinkel framspringande sidoflyglarna samt uppförde mittbyggnadens eleganta kupol. Dessutom faller på hans andel det praktfullt utstyrda slottskapellet och porslinskammaren (1706—08). Den östra tillbyggnaden eller det s. k. nya slottet tillfogades långt senare (1740—42) av Knobelsdorff. I slottsparken byggde Eosander också (1709—12) det för sina vackra proportioner bekanta orangeriet.

Till dessa stora verk kommer en del mindre, som likväl visa hans skapande och initiativrika ande: 1699 lades grunden till utvidgningen av slottet i Schönhausen vid Berlin, där konungen hade inköpt det s. k. Grumkauschen Hauses. Arbetet avstannade dock i brist på pengar till 1708, då Eosander byggde tvenne paviljonger åt trädgårdssidan samt utvidgade parken. På uppdrag av sin inflytelserike gynnare, greve Wartenberg uppförde Eosander vidare 1708 mellersta delen av lustslottet Monbijon i Berlin (nuvarande Hohenzollernmuseet). Sedermera efter Wartenbergs störtande 1710 lät den nye ägaren, drottning Sophie Dorothea utvidga slottet och parken. Enligt bevarade stick var det gamla Eosanderska verket en sirlig villa med kupol, omgiven av en trädgård i fransk stil. De nuvarande flankerande ingångs-

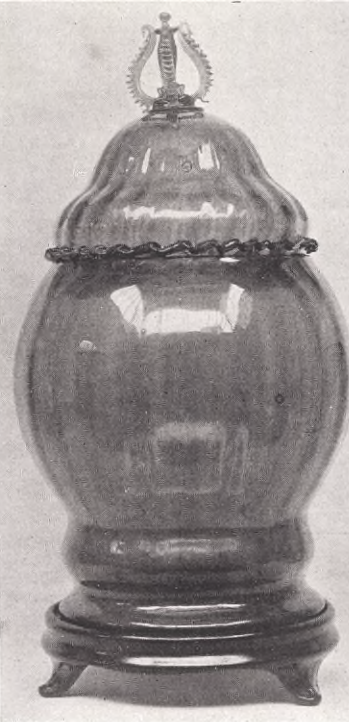
K. SLOTTET I BERLIN FRÅN SCHINKELPLATZ. Lustgården
fasadens västra risalit med portal IV och västfasaden med portal
III. J. F. Eosanders verk.
K. SLOTTET I CHARLOTTEBURG. Huvudfasaden sedd axiellt
från infartsvägen. Huvudsakligen J. F. Eosanders verk.
Efter fotos.

Lygnaderna till Monbijous park äro uppförda långt senare, av Ungers 1789—90. Från 1709 var Eosander vidare ledare för det 1770 nedbrunna slottet Altlandsberg. Sitt sista stora verk utförde han i Sachsen, där han under åren 1724—26 åt en greve Flemming byggde slottet Uebigau vid Dresden. Bilden av Eosander såsom arkitekt visar oss en ovanligt mångsidig och kunnig man vars stil är måttfull och nykter men likväl betagande genom den livliga dekorativa förmågan. Inom den berlinska konstvärlden står han för oss såsom den förnämsta personligheten under 1700 talet, en värdig efterträdare till Andreas Schliiter, vars verk han fullföljde utan att dock, som det tyckes, ha nått det erkännande, han med rätta förtjänar. Svenskarne kunna i sin mån gottgöra detta genom att taga hans verk i betraktande vid sina Berlinresor.

Fotos. Alberg & Preinitz, Sthlm.
FRU LISA STEIER (t. v.) OCH FRÖKEN
EBON STRANDIN (t. h.), BÅDA JÄMTE
HERR SVEN TROPP I KURT ATTER-
BERGS "BALETTSSKIZZER", nyuppförda
å K. Teatern. — Text å sid. 227.

Vidst. bild: INKÖP TILL NATIONAL-
MUSEUM FRÅN ITALIENSKA USTÄLL-
NINGEN HOS LILJEVALCHS KONST-
HALL. Urna av vio ett glas, komponerad
av professor Guido Balsamo Stella.
Efter fotografi. — Text å sid. 231.

DEN AMERIKANSKE BOXAREN COULONS UPPSEENDEVÄCKANDE EXPERIMENT INFÖR FRANSKA VETENSKAPSMÄN.
Professorerna d'Arsonval och Régnier, herr Renaud samt exchampion i viktlyftning Léon See undersöka Coulons experiment och
konstatera frånvaron av bedrägeri. — Efter fotografi. — Text å sid. 238.

Ordföranden i tyska fackföreningsförbundet, medlemman av styrelsen för internationella arbetsbyrå i Genève, riksdagsmannen *Karl Legien* avled den 26 dec. i Berlin.

Den bortgångne, född 1861, var en man av folket. Verksam som svarvare vanns han tidigt för fackföreningsrörelsen, bland vars främsta förkämpar han snart nog räknades. Det blev sålunda han, som efter de Bismarckska undantagslagarnes avskaffande 1890 lyckades finna en lämplig form för den tyska fackliga rörelsen och att sedan, i kraft av sin utomordentliga organisationsförmåga, tillförsäkra den en exemplörs framgång med ständigt växande socialt och politiskt inflytande.

Efter porträtt.

KARL LEGIEN.

Ordförande i allmänna tyska fackföreningsförbundet och en av förgrundspersonligheterna i det nuvarande Tyskland.
F. 1861. † 26 dec.

Till bild å sid. 237.

Mannen som ingen kan lyfta är en inom vetenskapliga kretsar i Frankrike högälsad uppmärksamhet företeelse, vilkens namn i dagarna flyger runt världen. Mannen i fråga, en ung amerikansk bantamviktsboxare *Johnny Coulon*, har under sina lekar och övningar kommit en sällsam och för fysiologien ytterligt intressant hemlighet på spåren. Denna består däruft att han genom att placera sina pekfinger på även den starkaste atlets respektive pulsådorr å hals och armlid så fullkomligt kan förläma dennes muskelstyrka att han icke förmår lyfta Coulon, ehuru denne endast väger 51 kg. Fallet har väckt vetenskapens utomordentliga intresse, och den framstående Nobelpristagaren i medicin, fysiologen Charles Richet har i samråd med ett antal professorer i sitt laboratorium företagit en serie systematiska experiment av fenomenet. Härvid har framgått att detsamma icke kan förklarar som ett fall av suggestion utan att en påtaglig förlamning av muskelkraften verkligen inträder genom även ett ganska lindrigt berörande av de av Coulon upptäckta och å olika individer varierande nervcentra å hals och armar. Att fenomenet skulle vara av rent fysiologisk natur motsäges dock av vissa andra märkliga försök man företagit med att bilda en kädja av flera personer, av vilka Coulon vidrört endast de två yttersta i kädjan, medan någon av de övriga, som alltså ej stått i direkt förbindelse med denne, sökt att lyfta honom, ehuru förgäves. Emot Coulons eger vilja förmår icke ens den starkaste man att rubba honom ur fläcken.

Man står givetvis här inför ett nytt och av vetenskapen hittills okänt problem. Om detsamma är av enbart fysiologisk natur och sålunda bör kunna utexperimenteras med en viss giltighet för alla eller om det är av psykologisk art och förbehållen Coulon allena återstår ännu för de av fenomenet i allra högsta grad fångslade och upptagna vetenskapsmännen att söka utröna.

Text till bild å sid. 232.

Den norske polarfararen *Roald Amundsen*, som 1911 lyckligt fullbordade färden till sydpolen, anträdde sommaren 1918 ombord

Vidst. bild:
DEN NYA JÄRNVÄGSBRON ÖVER SÖDERTELJEKANAL, färdig för avprovning. I bakgrunden, mellan bropelarne, synes den gamla järnvägsbron.

Amatörfoto. W. Engdahl, Igelsta.

Från 1890 till sin död beklädde han posten som ordf. i den tyska landsorganisationen, varjämte han allt sedan 1893 med undantag för perioden 1898—1902 företrädde sitt parti i tyska riksdagen. Vid världskrigets utbrott ställde sig Legien helt på tyska regeringens sida och ådrog sig därigenom den utländska arbetarevärldens ovilja samt frantogs den av honom under en lång följd av år beklädda förtroendeposten som ordf. i den fackliga internationalen. — Legiens gedigna personliga egenskaper tillvunno honom aktning och sympati långt utanför det socialdemokratiska partiet. Omkostnaderna för den bortgångnes begravning hava burits av de tyska fackföreningarnes huvudorganisation som en gård av tacksamhet åt den hänsövnens minne.

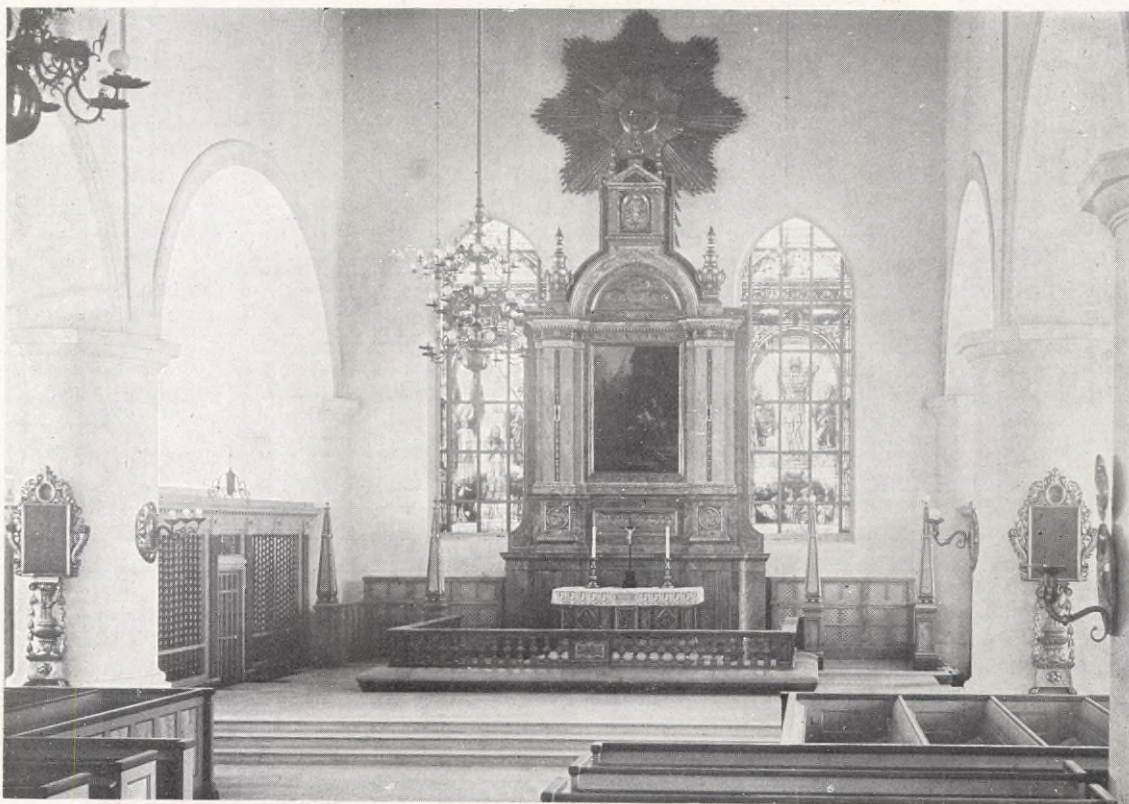
på "Maud" en upptäcktsfärd till Nordpolen och åtföljdes därvid av bl. a. sydpolsfararne Helmer Hansen, Wisting och Sundbäck samt docent Sverdrup, Knudsen, Tessem m. fl. Det var Amundsens avsikt att söka nå Jeanetteöarna och att låta "Maud" frysa in i isen samt driva med denna över polen. Han nådde emellertid

icke längre än till Kap Tsjeljuskn där "Maud" tvingades att gå i vinterkvarter. Knudsen och Tessem, som härifrån sändes västerut med meddelanden om expeditionen hava sedan icke avhört.

Den 12 september 1919 lämnade Amundsen sitt vinterkvarter och måste då spränga sig 2,500 yards genom kompakt is som var 2—3 yards tjock. Han reste därefter i östlig riktning mellan S:t Peteröarna och fastlandet och kom så ut i det öppna Nordenskiöldhavet, passerade därpå genom Saptec-sundet som skiljer de Nysibiriska öarna från fastlandet. Detta var den 19 september. Härfter sattes kursen på Jeanetteön, varifrån driften över polen var planerad att startas. Han påträffade emellertid ogenomtränglig is på 73:de breddgraden, förtöjde då vid iskantens, men fann snart att isen drev sydöver med den starka NV-vinden. Han kastade därför loss och satte kursen mot sydost och färden stannade först vid Ajanön i Tchaun-bukten. Här hade några tchuktischer av maqatistammen uppslagit sitt läger med tält på ön. Redan den 13 oktober drogo de likväl sydöver till det inre landets skogar. Sverdrup följde med för att studera dem. Amundsen försökte att sända meddelanden över Nishny Kolymsk, men detta misslyckades. De två utsända vände tillbaka med oförrättat ärende. Kaptenen på Maud, Helmer Hansen, Wisting, Tönnesen reste senare till Anadyr för att överbringa bud. De ankommo dit den 23 april och reste därifrån till Nome i Alaska.

I slutet av juli ankrade Maud i Nome, där den låg blott 8—10 dagar, varpå färden fortsattes. Amundsen gav här folket fritt val om de ville följa med eller resa hem igen. Härvid avmönstrade H. Hansen, Sundbäck och Tönnesen. De återstående utgjordes av Amundsen, Sverdrup, Wisting och ryssen Olonkin, varjämte även engagerades en eskimåflicka Mary och en eskimåfamilj.

Amundsen lämnade så Nome och reste norröver genom Beerings-Sund. Efter växlande öden blev slutligen Maud med sin besättning på hösten år 1920 anträffad av ishavsfarare infrusen i isen mellan Nordcap och Wrangelön.

Efter amatörfotografi.

JÖNKÖPINGS KRISTINAKYRKA NYRESTAURERAD: Text å sid. 231.

BEETHOVENS 150-ÅRSJUBILEUM I WIEN.

FÖR HVAR 8 DAG AV SIGFRID LEANDER.

Med kraften och innerligheten i framfarna tiders religiösa liv ha musikens vänner i Wien denna höst och enkannerligen under veckan den 11—19 december firat Beethovens minne.

Icke en vanlig officiell minnesfäst. Beethovenveckan blev en andens och konstens triumf över nöd och umbäranden, som i detta sammanhang kunna förefalla löjligt små men som det oaktat för den det vederbör utgöra livets obevkligaste realiteter. Sedan dagar tillbaka har decembersnön stilla fallit för att liksom, om ock blott för denna enda vecka, undangömma allt elände mellan Prater och Hietzing, mellan Floridsdorf och Schönbrunn.

Fästligheterna togo sin början söndagen den 11 dec., då staden Wien med borgmästaren i spetsen nedlade en krans å Beethovens grav.

Alla de officiella och privata tolkningarna av Beethovens verk under denna vecka låta sig näppeligen räknas — lika lite som åhörarnes antal.

Den 16 dec., Beethovens sannolika födelsedag, betecknar givetvis jubileets höjdpunkt. Under dagens lopp ägde det högtidliga öppnandet rum av staden Wiens minnesutställning i Nya rådhuset i närvaro av ledamöterna för de främmande missionerna, representanter för in- och utländska musikaliska akademier och sällskaper och i övrigt musiker och musikkritici.

Utställningen erbjuder det rikhalt gaste och intressantaste åskådningsmaterial till mästartens hela liv och verk, en biografi i bilder, alltifrån ungdomstiden i Bonn till dödsbädden i Schwarzspanierhaus, med originalmanuskript, brev — exempelvis till Goethe och Grillparzer —, tvättnoter(!) och det debatterade Heiligenstädter-testamentet. Allt i allt upptar utställningskatalogen över 500 nummer, hopsamlade från Hamburg, Berlin, Weimar och Wien, ett verkligt storverk, när man betänker arrangörernas och utställarnas övervunna svårigheter i ett land och en tid, som blott föga intresserar sig för traditionens storhet. För oss svenskar äger isynnerhet Musikaliska akademiens hedersdiplom till Beethoven för år 1822 det största intresse, varvid nämnda akademi framstår såsom den enda utländska, vilken genom hedersledamotskap velat ära tonkonstens hittills obesegrade genius.

På aftonen den 16 framfördes i den stora Musikvereinsaal, dirigent Franz Schalk, Beethovens nionde symfoni av en 100-stämmig orkester och en kör av 400 man. För den som vill står det fritt att tolka symfoniens underbart djupa kraft just med hänsyn till tidens kamp och förviljelser, yra och förnyade strid, som slutligen löses i fjärde satsens prestissimo till den sanna glädjen.

Efter fotografi.

BEETHOVEN, skulptur av professor Rudolf Sandeck, Leipzig, till 150-årsjubileet.

Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuss der ganzen Welt...

BEETHOVENS 150-ÅRSJUBILEUM I WIEN.

MINNESUTSTÄLLNING I WIEN.

Överst:
 SVENSKA MUSIKALISKA AKADEMIENS HEDERSLEDAMOTS-DIPLOM TILL LUDWIG VAN BEETHOVEN 1822. Efter originalet i stadsbiblioteket i Wien.

Mellerst:
 BEETHOVENS FLYGEL tillverkad av Brodmanns i Wien. Å detta instrument spelade Beethoven ofta fyrhändigt med Julie von Bruning, född v Vering (1791-1809), vars bild synes ovanför flygeln. Övriga möbler ha tillhört Beethoven. Äges nu av d:r St. v. Breuning i Wien.

nom dagens larm och vinteraftonens lättsinniga ljusglitter förnimma tonerna av livets egen melodi i fallande och — stigande?

För 50 år sedan firades den stores minne under 1870 års segerjubel. Näppeligen kunde ett jubileum högtidliggöras under fördelaktigare yttre omständigheter än då — och svårigen mot en mörkare bakgrund än nu. Och dock, är det blott en sinnesvill, som kommer främlingen att i den döende staden ge-

ETT HÖRN AV UTSTÄLLNINGEN med modell och detaljer till v. Zumbuschs 1880 i Wiens Stadtpark resta Beethoven-monument.

Eftertryck av text eller illustrationer i HVAR 8 DAG utan angivande av källan förbjudes vid laga påföljd.

För Berättelser och Historietter gäller ovilkorligt förbud.

F. A. B. HVAR 8 DAGS TRYCKERI, GÖTEBORG.